

НАРИС ІСТОРІЇ ПЛАСТОВОГО ПЛЕМЕНІ "СІРОМАНЦІ"

Пл. сен. Любомир Онишкевич, СМ

Все розпочалось з кінцем 1940-их років. Тоді прийшов час великого розселення українських втікачів-біженців із повоєнних таборів у Німеччині та Австрії по різних країнах світу: Канада, Австралія, Аргентина, а також, головню, США. Тоді прибула велика навала нас (біженців) до головного міста в Америці – Нью Йорку. А між тими українськими поселенцями було теж багато пластунів, зокрема пластового юнацтва, яке прийшло в ряди Українського Пласту в таборах "ДіПі" в Німеччині й Австрії. Вже в 1948 і 1949 році в Нью Йорку, в дільниці "Lower East Side" (де було найбільше нових іммігрантів) почала творитися пластова станиця. Зорганізовано було навіть пластові табори і зустрічі в природі, в поближніх стейтах Нью Джерзі та Пенсильвенія. А юнаки станиці згуртувалися в юнацький курінь – Курінь ч. 3 УПЮ імені Гетьманав Івана Мазепи. Одним з найбільш активних гуртків у цьому курені був гурток "Чорні Коти", знаний з цікавих точок на пластових ватрах та з видавничої діяльності (гурткова газетка "Під Знам'ям Чорного Кота" та курінна стінна газетка). Складався він із старших хлопців, переважно розвідувачів та скобів. Члени гуртка були дуже активними в курінному провіді. Курінь ставав щораз то чисельно більшим і провід станиці вирішив відділити цей гурток від куреня і оформити його як самостійний гурток «Чорні Коти». Так і сталося, одначе не на довго, бо вже з весною 1952 року більшість членів гуртка звільнено з УПЮ та переведено до старшого пластуництва. Кошовий у станиці Нью Йорк ст. пл. Юрій Ференцевич запропонував тим членам, щоб вони створили свій власний старшопластуницький курінь, або вступили всі разом до якогось вже існуючого куреня УСП.

Більшість із тих членів гуртка, котрі бажали залишитися в організації Пласт, вирішили заснувати свій новий старшопластуницький курінь, тим більше, що в станиці у цей час було небагато інших старших пластунів, які готові були прилучитися до нас.

Ці члени зібралися на перші свої сходини в пластовій домівці у Нью Йорку дня 28 березня 1952 року. Сходини скликав і ними проводив ст. пл. Любомир Онишкевич. На сходинах створено новий Підготовчий курінь УСП, намічено плян праці куреня, а також вибрано першу курінну команду: курінний – Ярослав

Паливода, заступник – Юрій Український, писар – Любомир Онишкевич, скарбник – Юрій Ключас, спортовий референт – Юрій Хухра.

На других сходинках куреня, які відбулися 4 квітня 1952 року, вибрано назву – "СІРОМАНЦІ" (пропозиція Юрія Українського). Патроном куреня обрано бл. п. Андрія Гарасевича – пластуна, поета, який загинув трагічно в горах Альпах у Німеччині під час альпіністичного підходу. В цей час сходини куреня відбувалися досить часто, майже кожного тижня, щоби вирішити всі справи і вибрати напрям праці. До куреня вступали різні нові старші пластуни, але і деякі виступали, якщо їм наш стиль пластування не подобався. В курені залишилося багато колишніх "Чорних Котів", але вони були вже в меншості. Зате прийшли дуже добрі, винахідливі і працьовиті нові члени, які значно посилили наш курінь. Між ними були: Р.Литвин, Л. Вороневич, Б. Пачовський, Р. Мац, Ю. Хухра, Н. Шуст та багато інших.

Все таки нас було ще відносно мало і над нами висіло стале питання: чи ми вдержимося? Чи ми зможемо виробити собі новий стиль пластової праці, щоб змогти стати в ряди інших пластових куренів? Чи нам не слід прилучитися до якогось сильного та багаточисельного старшого куреня?

На ці теми точилися на наших сходинках завзяті дискусії. Певний час вже виглядало, що ми таки перестанемо існувати. Щоб сконсолідувати наші сили, ми вирішили тимчасово перемінитися з підготовчого пластового куреня, на самостійний гурток УСП. Під цією назвою ми працювали декілька років. Діяльність наша значно поширилася. Ми знайшли загальну тему відділу «Сіроманці»: видавнича діяльність. У наших рядах були члени, які любили писати, малювати, редагувати і видавати газетки, журнали, книги. Був також у нас професійний друкар Мирон Баб'юк, який часто друкував для Пласту різні видання. Ми почали "майже професійно" видавати різні оказійні пластові випуски: одноднівки, книжечки, газетки тощо на різних Святах весни, Зустрічах та інших пластових імпрезах. Це принесло нам багато "слави", тобто розголосу поміж пластунами.

Інше зайняття було, яке ми дуже любили, це – мандрувати. Ми почали уряджувати автові мандрівки Америкою і Канадою, навіть до Мексика. Спершу ці поїздки були відносно на близьку віддаль, але згодом стали довші і більш амбітні: до Американських скалистих гір, до Каліфорнії, а вкінці – до Мексика.

Це усе принесло нам розголос у Пласті, що привело до значного розросту гуртка. Переломовою подією в нашій розрості був масовий прихід до нас гурту пластунів-юнаків із стейту Нью Джерзі, зокрема з Джерзі Ситі. Між цими пластунами були: брати Роман та Богдан Андрушкові, Л. Явний, Р. Воронка і ще декілька нових членів, які майже подвоїли наше число і які залишили великий слід у нашому курені. Ми в той час прийняли у свої ряди ще один гурт пластунів -- із Філадельфії, звідки прийшли такі важливі члени, як Ярослав Козак та Юрій Годованець. Наш курінь (як ми знову стали себе називати) мав тоді дві стежі: Метрополітальну (Нью Йорк місто та стейт Нью Джерзі) і Філадельфійську. Ми тоді також остаточно оформили відзнаку Сіроманця (вовк на тлі жовтого місяця в трикутнику), прийняли наш курінний гімн (автори Я. Паливода і Ю. Годованець) як теж курінний статут, клич, кольори і ритуал.

До нашої видавничої діяльності треба зачислити також два курінні журнали: поважний журнал "Ікс" (редактор Я. Паливода) та менш поважний журнал "Там-Там" (редактор Л. Онишкевич). На жаль, Славка Паливоду взяла на два роки до війська, тож вийшло у світ дуже мало чисел "Ікса". Тоді головним органом Куреня став журнал "Там-Там", який став дуже популярним поміж пластунами і приніс багато слави для нашого Куреня. Згодом Курінь видав декілька більших видань: книжку пластового гумору із "Там-Таму" -- "Округлі Квадрати" (редактор Т. Старух), поетичну спадщину нашого патрона А. Гарасевича -- "До Вершин" (зі вступом українського поета Богдана Кравцева), як також платівку сіроманських пісень із композиціями Ю. Годованця -- "На Крилах Мрій". Це все принесло куреневі багато слави і розголосу. Отож коли ми звернулися до Пластового Проводу, щоб нас затвердили як повний курінь (вже не підготовчий), нас дуже легко затвердили і надали нам порядкове число 27. Це число, яке вже мав інший старшопластунський курінь, помилково надала нам Головна Пластова Булава (Булава УСП). ГПБ швидко відкрила цю помилку і надала нам число 29. Це сталося 1 липня 1957 року.

В тих часах розпочалися великі ювілейні пластові зустрічі (а згодом Ювілейні Міжкрайові Пластові Зустрічі (ЮМПЗ), в яких наш курінь завжди брав дуже активну участь: як цілий Курінь, так і поодинокі наші члени. Зокрема, нам припав обов'язок займатися різними виданнями на цих зустрічах. Ми видавали не лише щоденні одноднівки із всілякими інформаціями та повідомленнями, але й прекрасні книжечки, з цікавими матеріалами з історії Пласту, історії України тощо. Таких "жовтих книжечок" появилася п'ять, із різних ювілейних зустрічей. Приготовляли ті книжечки: Л. Онишкевич -- редактор, Т. Геврик -- ілюстратор, а

М. Баб'юк – друкар (у власній друкарні). Наші члени працювали тоді також у булавах УСП – крайовій і головній. Наші члени виконували обов'язки референтів УСП при КПС та ГПБ і працювали в булавах цих референтур. Крім цього, ми розпочали видавати журнали для старшого пластуництва: "Луна", "До Висот" тощо. На жаль, по нашому відході з УСП до УПС журналик старшого пластуництва довго не вдержався. Зате значно більше успіху мали ми з новим журналом для пластового юнацтва – "Юнак". Такого журналу Пластові було дуже потрібно, бо старий журнал "Молоде Життя" перестав виходити друком. Тож Сіроманці і інші пластуни та пластунки розпочали видавати зовсім новий журнал "Юнак". Головним редактором цього журналу був Л. Онишкевич, а Т. Геврик став головним ілюстратором, а М. Баб'юк – друкарем цього журналу. Сіроманці вели його дуже успішно протягом декількох років (до ранніх 1960-их років). На початку 60-их років минулого століття прийшла пора багатьом нашим членам переходити зі старшопластуництва до пластового сеніорату. Однак це не означало кінця куреневі «Сіроманці», бо ми відразу зорганізували сеніорський курінь, який задержав порядкове число 29. Ми тоді вдосконалили наш Статут, щоби він відповідав обидвом куреням – УСП та УПС. Наша праця продовжувалась.

Із цією зміною ми втратили декількох членів, які не бажали далі пластувати, але залишилися нашими добрими приятелями. Зокрема, ми болісно відчували відхід Сіроманців Я. Паливоди, Т. Старуха, та Б. Андрушкова. Однак до нас приєдналися в той час інші вартісні пластуни: Л. Романків (який на даний час є Начальним Пластуном), Ю. Павлічко (пластовий філіяліст), три пластуни Білинські (батько і два його сини), Р. Канюка, В. Яворський та деякі інші. Ми також пробували поповнити наші ряди молодими пластунами безпосередньо з юнацтва. І так ми прийняли до куреня цілий гурток куцохвостих із St. Catharyn's, Ontario, Canada. Але ми не могли їх довго вдержати в курені, бо вони були віддалені від нашого осідку і не могли зжитися з нашими старшими членами.

Другою такою спробою були наші намагання створити Український Пласт у Бразилії. Там жив дуже активний молодий чоловік, пластун Корнелій Шмулик. Він старався зорганізувати там (в місті Прудентопіль, неподалік Сао Павльо) стежу УСП «Сіроманців» і дуже віддано над цим декілька років працював. Йому вдалося зібрати доволі багато молоді. Однак проти Пласту була в Бразилії велика політична опозиція, якій вкінці вдалося дістати згоду від ГПБ, щоби Пласт у Бразилії розв'язати. В один чи другий час ми прийняли також членів з Німеччини, Англії та деяких віддалених міст Канади. Але такі "члени далекого

віддалення” нам багато не допомогли. Нам потрібно було молодих , у віці УСП, членів, щоби могли провадити систематизовану працю куреня, зокрема працю з юнацтвом. Бо ж у 1970-их та з початком 1980-их років більшість нових членів – це були вже устатковані сеніори, з власними родинами, переважно з великими професійними осягами. Вони здебільшого працювали не лише за своїми професіями, але й у пластовій організації та інших українських діяспорних товариствах тощо. Отож, дехто працював у Головних Пластових Проводах (ГПБ і КПБ), зокрема – Л. Романків, а Л. Онишкевич – у пластовому видавництві. Інші були дуже активні у Церкві, викладали в школах українознавства, також працювали в Науковому Товаристві ім. Т. Шевченка, в Товаристві українських інженерів тощо.

З початком 1970-их років, з фінансових причин, Сіроманці вирішили зупинити видання журналу ”Там-Там”, який поширювали далеко поза куренем, а зате видавати внутрішньоплемінний вісник ”Авууу”. Спершу цю газетку видавали напереміну різні члени куреня, але згодом редагування перебрав Л. Онишкевич. Курінна газетка ”Авууу” з часом почала розростатися та набирати щоразу більшого розголосу і значення.

В цей час ми з великим сумом у серці попрощали на Вічну Ватру таких наших членів, як Я. Паливоду, Р. Литвина, В. Яворського, О. Білинського, М. Дідурика та деяких інших. Перспектива нашого куреня не була світлою. Але з початком 1980-их років почалися дуже важливі події в житті нашого народу: національне відродження на нашій Батьківщині – Україні. Таким чином, низка наших членів кинулася допомагати в той чи інший спосіб нашим братам і сестрам на Рідних Землях. Розпочалися поїздки в Україну. Першими ”піонерами” цієї діяльності були Вовки: Т. Геврик, Р. Воронка, Л. Романків, Л. Онишкевич та інші наші друзі. А вся увага куреня сконцентрувалася тоді на справі відновлення пластової організації на Рідних Землях. Зокрема, Л. Романків та Л. Онишкевич присвятили багато свого часу і енергії цій справі. Вже влітку 1990 року наш член Л. Онишкевич брав участь у першому Крайовому пластовому з’їзді в Україні (Моршин, Галичина).

З початком 1990-их років Сіроманець Л. Онишкевич подав резолюцію на Зборах КУПО: перенести осідок пластового журналу ”Пластовий Шлях” в Україну, змінити його формат і стиль, усучаснити його зміст та зробити доступним для широкого кола читачів у Пласті та поза ним. Головна Пластова Булава цей план прийняла і назначила Л. Онишкевича головним редактором журналу. Він відразу

розпочав організувати людей, друкарні і видавництво "Пластового Шляху" в Україні. Рівночасно, він почав пошуки в Україні молодих людей, які могли б стати членами куреня «Сіроманці» (УСП чи УПС) і які могли б зайнятися пластовою видавничою діяльністю, починаючи з організації пластового видавництва і видавання журналу "Пластовий Шлях" в оновленому стилі.

З відновленням Пласту в Україні одразу виникла потреба організувати Стежу на Рідних Землях. Після спроб створити Стежу у Києві і Львові, Сіроманцям у 1992 році вдалося знайти охочих і кваліфікованих людей у м. Тернополі, а саме пл. сен. Мирослава Павловського та пл. сен. Григорія Бурбезу. Згодом до Сіроманців приєднався і ст. пл. Сергій Юзик. Зі самого початку українська Стежа займалася пластовими виданнями, зокрема «Пластовим Шляхом», який виходив у діаспорі (оригінально він почав виходити в Україні). В 1993 році він знову почав виходити в Україні, під редакцією Л.Онишкевича в США та М. Павловського і Г. Бурбези (від 1994 р. — С.Юзика) в Тернополі. Журнал виходив друком у видавництві Тернопільської станиці «Лілея».

Міжнародний розголос мав також часопис "Ukrainian Scouting – Український Пласт", який виходив з 1995 р. англійською мовою, а також розповсюджувався через мережу Інтернет (шеф-редактор Григорій Бурбеза, співредактори Любомир Онишкевич та Сергій Юзик).

В часі 1992-1996 рр. Сіроманці видавали також відомий перший пластовий часопис «Цвіт України», видання для юнацтва – «Команда», для новацтва — «Котигорошко», для виховників – «Провідник суспільства», низку рекламних видань, листівок, конвертів тощо. Їх зусиллями перевидано в Україні «Велику Гру», «Батькам про Пласт», журнали «Готуйсь!» і «Юнак», а також підготовлено і видано «Посібник практичного пластування», «Гри з "Вогню Орлиної Ради"» тощо.

Зорганізувати це все давалося нелегко. Були різні невдачі і перешкоди на нашому шляху, але, при цьому, наш курінь отримав нове життя. Щоправда, наші сеніори в Тернополі з часом відійшли від Пласту і від «Сіроманців», але Українська старшопластунська Стежа від 1994 року почала активно ширитися Україною – на Івано-Франківщині (Івано-Франківськ, Надвірна, Коломия), Львівщині (Самбір, Рудки), Донеччині (Краматорськ). Сіроманці були дуже активними у вишколах, таборуванні, місцевих і крайових пластових проводах, що сприяло їх високому авторитетові в Пласті. Вони відразу уклали для себе і для кандидатів доволі суворі вимоги для здобуття вищих ступенів і у пластовій діяльності заохочували

відбути різноманітні семінари, вишколи, зокрема «Лісову Школу» і «Золоту Булаву», а ст. пл. Сергій Юзик відбув вишкіл «Wood Badge i l'Universite d'Ete» у Франції і отримав сертифікат скавтмайстра. Також багато Сіроманців відбули різні вишкільні курси в якості лідерів громад як в Україні (Школа Молодих Політиків) так і за кордоном (пл. сен. Володимир Федорак).

Члени української стежі в 90-х роках перевели кількадесят пластових таборів, зустрічей, свят, вишколів виховників і зв'язкових, брали участь у міжкrajових таборах і міжнародних скаутських джемборі. Вони не тільки займалися виховною працею як впорядники чи зв'язкові юнацьких (а тепер і новацьких) частин, але й керували Карпатським (Івано-Франківська та Чернівецька обл.), Подільським (Тернопільська, Хмельницька, Вінницька обл.) та Східним (Донецька та Луганська обл.) регіонами, організовували та брали участь у таборах (відродили КВТ, допомогли в становленні КЛТ «Чота Крилатих», МЮВТ «Золота Булава», КЮВТ «Степовий вітер»). Ними також видано чимало пластових видань, зокрема, пластові співаник «Джерело», «Співаник ЮМПЗ-2002», «Пісні химерного краю», «Пусти ж мене мати до табору» (пл. сен. Юрій Леськів); дослідження з історії Пласту – «Мандрівки країною мрій», «Витинанки пергаменту», «Маленькі вузлики Великої гри» та ін.; окружні інформаційні вісники («До Вершин», «Самбірський пластовий вісник», «okругa.te»).

Декілька разів на рік члени Української стежі мали дружні зустрічі і наради, а влітку спільно мандрували в Карпатах чи таборували на «Чоті Крилатих». Особливо пам'ятним став 1997 рік – в часі ЮМПЗ на Соколі відбулося перше в Україні заприсяження Начального Пластуна – Сіроманця пл.сен. Любомира Романківа, а також відзначення двох українських сіроманців Орденом Святого Юрія в бронзі. 12 листопада 2000 року в Києві, під час XIV Зборів КУПО, посвячено старшопластунський курінний прапор «Сіроманців». Серед «кумів» були Начальний Пластун, Голови ГПБ та ГПР, голови крайових проводів. 9 червня 2007 р. Постановою ГПБ (11-07) було одногolosно затверджено курінну хустку Племені «Сіроманці» (одночасно для частин УСП та УПС).

Стежа в Україні стало приймає нових членів і швидкими темпами розвивається. Сьогодні вона налічує понад 30 членів, які належать до кількох зграй – Підкарпатської (Львів, Самбір, Рудки, Трускавець, Сколе, Хирів на Старосамбірщині, Городок, Сокаль), Карпатської (Івано-Франківськ, Надвірна, Коломия, Ямниця), Подільської (Тернопіль, Підгайці), Степової (Київ, Донецьк, Харків, Краматорськ). Завдяки сучасним засобам комунікації постійно

відбувається сіроманське спілкування як всередині (між членами Української стежі), так і назовні (між Українською та Метропольною стежами), а приїзд членів Метрополії в Україну стає можливістю ближче заізнатися побратимам.

Окрім основних напрямів діяльності Сіроманців – видавництво, альпіністика та поширення української науки і культури, влітку 2006 р. Українська Стежа започаткувала новий виховний проект: виховно-вишкільний табір УПЮ «Вовча Школа» (комендант – пл. сен. Ю. Леськів). На території Львівської округи він відбувався у 2006, 2007 та 2009 роках і щоразу мав великий успіх серед юнацтва. Взимку 2007 року цей проект отримав продовження у формі вишколу практичного рятівництва «Школа Молодих Вовків». Такі заходи користуються великою популярністю і вже встигли стати традиційними.

Кілька Сіроманців сьогодні очолюють обласні організації та місцеві осередки Пласту – Ю. Леськів (Львівська округа), С. Юзик (Тернопільська округа), Б. Ларін (Донецька округа), В. Менделюк (Надвірна), П. Борис (Городок), Я. Масяк (Рудки), В. Федорчук (Підгайці), О. Терлецький (Хирів), В. Харук (Жовква), а Д. Колесник є заступником Голови Крайової пластової старшини.

Сіроманці докладують багато зусиль для популяризації пластового табору-музею «Сокол». Дехто з них причетний до відбудови Сокола. Сіроманцями створено відомий логотип Сокола, створена та адмініструвалася мережева сторінка «Сокола». Чимало років праці вклали вони у видання «Пластового Шляху». І сьогодні в редколегії журналу працюють троє наших членів: Л.Онишкевич (головний редактор), Ю. Леськів, С. Летенко. Відроджують члени Української стежі, спільно з Начальним Пластуном, діяльність Фонду Начального Пластуна в Україні.

З метою популяризації своєї діяльності 28 березня 2009 року на Пластовому порталі створено мережеву сторінку Племені «Сіроманці», яка є однією з найбільш відвідуваних серед всіх пластових сторінок (ст. пл. Іван Спринь, ст. пл. Петро Борис, пл. сен. Ю. Леськів). У 2010 році відновлено відоме серед пластунів діаспори видання «Там-Там», яке в електронному вигляді поширюється серед старшопластунів і сеніорів (редактор – ст. пл. Роман Бдайціїв). І вже ось 10 років як в Україну «перебрався» внутрішньосіроманський журналик «Авуу». Своім чудовим виглядом і регулярною появою завдячує він нинішньому редактору пл. сен. Юрію Леськову.

Сіроманцям належать такі відомі твори як «Кобзарський підручник», «Зруйновані храми Києва», «Українська дерев'яна архітектура». Членами куреня є відомі професори, науковці, менеджери, журналісти, вчителі, лікарі, мистці, громадські діячі. Сіроманці були в проводі НТШ в США , Товаристві української мови, РУХ, Товариство Українських Інженерів, спортивному клубі «Тризуб».